

**Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda
24-25-26 ve 27 Eylül 2018 Tarihlerinde Yaşanan Olaylara
İlişkin
İHD Gözlem Raporu**

12 Ekim 2018

1986

Necatibey Caddesi No:82 Kat:6 Daire:11/12
Demirtepe/Ankara
Tel:+90 (312) 230 35 67-68-69
Fax:+90 (312) 230 17 07
E-mail: posta@ihd.org.tr
Web: www.ihd.org.tr

Başvurular ve Heyetin Oluşumu

Güzel Keleş, 28 Eylül 2018'de İHD Adana Şubesi'ne yaptığı başvuruda oğlu Selami Keleş'in Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hükümlü olduğunu, 25 Eylül'de telefonla görüşme hakları olduğu halde aramadığını, cezaevini aradıklarında telefonun bozuk olduğunun söylendiğini, 28 Eylül'de aradığında cezaevi müdürünün değiştiğini ve çeşitli baskılar olduğunu, can güvenliklerinin olmadığını söylediğini belirtmiştir.

Gazal Gültekin, 29 Eylül 2018'de İHD Adana Şubesi'ne yaptığı başvuruda, oğlu Vedat Gültekin'in Düzce T tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hükümlü olduğunu, 25 Eylül'de telefonla görüşme hakları olduğu halde aramadığını, cezaevini aradıklarında "sizin çocuklarınız aramak istemiyorlar, aradılar da biz mi engel olduk" gibi sözlerle alaycı bir tavır sergilendiğini, 29 Eylül'de ise oğlunun aradığını ve cezaevinde işkenceye maruz kaldıklarını, süngerli odaya konulduklarını, cezaevi müdürünün "Bunlar sizin daha iyi günleriniz" dediğini anlatmış, hayatından endişe ettiğini belirtmiştir.

Yakup Vadi, Atilla Coşkun, A. Latif Teymur, Vedat Turgut, Vedat Gültekin, Sinan Tutmaz, Rıdvan Ünal, Muhammed Koçyiğit, Yakup Abiş, Yasin Eneç ve Selami Keleş, Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan İHD Genel Merkezi'ne gönderdikleri mektupta 25 Eylül günü sabah sayımı sırasında Kurumun 1. Müdürü başta olmak üzere baş gardiyanların ve gardiyanların fiziki, sözlü saldırılarına ve hakaretlerine maruz kaldıklarını, darp edildiklerine dair doktor raporlarının revirde mevcut olduğunu, tüm saldırı görüntülerinin kameralarda kayıtlı olduğunu, el, ayak, kafa, kol, sırt bölgelerinde darp izlerinin hala bulunduğunu, cezaevinde can güvenliklerinin olmadığını, Adalet Bakanlığı'na da bu saldırıya ilişkin dilekçe gönderdiklerini belirtmiş, gerekli incelemelerde bulunması için bir heyetin cezaevini ziyaret etmesini talep etmişlerdir.

Heyetin Ziyareti ve Görüşmeleri

Başvurular üzerine İHD üyesi 3 avukat, 3 Ekim 2018 tarihinde Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na mahpuslarla görüşme yapmak için gitmiştir. Başvurucuların hükümlü olması ve vekâletname olmaksızın avukatla görüşme yapabilmek için kendilerine tanınan 3 görüş haklarının dolması nedeniyle yetki belgeleri temin edilen hükümlüler Selami Keleş, Atilla Coşkun ve tutuklu Muhammed Koçyiğit ile görüşme yapılabilmektedir.

Görüşmelere geçmeden önce, ilk kayıt işlemlerini yapan infaz memurlarından A.E. avukatların sundukları yetki belgelerindeki imzaların imzalayan avukata ait olmadığını iddia etmiş, görüşme yaptırmayacağını söylemiş, konuyu müdüre taşımak isteyen avukatların bu talebi reddedilmiş, infaz memuru keyfi bir şekilde müdürü aramayacağını söylemiş, avukatlar yarım saat kapı önünde bekletilmiştir. Yetki belgelerini temin ettikleri meslektaşlarını arayan avukatlar bunun üzerine içeri alınmış, ancak yetki belgelerinin fotokopileri alınarak tutanak tutulacağı söylenmiştir. Yetki belgelerindeki imzayı denetleme yetkisi infaz koruma memurunda olmadığı gibi avukatların görüşü geciktirilerek bu arada görüşme yapılacak iki hükümlünün o gün hastaneye sevk günleri olmadığı halde hastaneye sevk edildiği öğrenilmiştir. Böylece kayıt işlemlerinin ardından, iki avukat mahpusların hastaneden dönüşünü beklemiş ve saat 16:00 sularında görüş gerçekleştirebilmiştir. Mahpusların hastaneden döndüğünü de infaz koruma memurları değil, Jandarma görevlisi tesadüfen söylemiştir. Tutuklu ile görüş yapan avukat ise yaşanan tartışmalar yüzünden 14:00 sularında ancak içeriye girebilmiştir. Tüm bunların, avukatların görüş hakkını engellemeye ve aksatmaya dönük olduğu, cezaevinde yaşanan olayların kamuoyuna yansımaması için planlandığı izlenimi edinilmiştir.

Selami Keleş ile yapılan görüşmede,

“25 Eylül 2018’de sabah 08.20’de Kurum 1. müdürü ve baş gardiyanın sabah sayımı için 21 mahpusun kaldığı koğuşa geldiklerini, sayımın ayakta ve toplu bir şekilde yapılacağına söylendiğini, mahpusların bugüne dek böyle bir uygulama olmadığını söylemesi üzerine, neredeyse 80 gardiyanın da koğuşa girerek fiziksel saldırı yaptıklarını, boğazlarının sıkıldığını, yerlerde sürüklendiklerini, odadaki tüm eşyaları dağıttıklarını, parçaladıklarını, bu sırada da hakaret ve tehdide maruz kaldıklarını, örneğin müdürün “Devlet benim”, “Sizce kan kusturacağım” dediğini, darp edildikten sonra herkesin ters kelepçeyle süngerli odaya sürüklenerek götürüldüklerini ve yaklaşık 2 saat orada tutulduklarını, bu odada da saldırının devam ettiğini, Aydın Akkış ile Ahmet Akbalık isimli mahpusların kulak zarnının yırtıldığını, gardiyanların bir eli olmayan Sinan Tutmaz isimli mahpusa ters kelepçe yapmak isterken dalga geçtiklerini, ellerinden kelepçelemeyince ayaklarını kelepçelemeye çalıştıklarını, darp izleri gözle görünenlerin cezaevi revirine giderek darp raporu alabildiklerini, suç duyurusunda bulduklarını, 25 ve 26 Eylül’de bunlar yaşanırken, 27 ve 28 Eylül’de sadece koğuş içinde kalarak bu olayların yaşandığını ve koridora yani kamera görüş alanına taşmadığını” anlatmıştır.

Atilla Coşkun ile yapılan görüşmede,

“25 Eylül 2018 tarihinde Cezaevi 1. Müdürü K.K.’nın da eşlik ettiği, gardiyanlardan oluşan kalabalık bir grubun koğuşa girmesi sonrasında avluda ve koğuşun yemek kısmında bulunan tutuklu ve hükümlülere “ayağa kalkın lan”, “çıkın lan çıkın” dedikleri, sorun çıkmaması için koğuştaki kendi aralarından bir temsilcinin müdür ile sorunu çözmek adına konuştuğu, bu sırada gardiyanların “kalkın” diye ısrar etmesi ve sonrasında da 1. Müdürün “dağın bunları” demesi ile tutuklu ve hükümlülere saldırı gerçekleştiği, saldırı sırasında 100’den fazla gardiyanın koğuştaki bulunduğu oysa koğuştaki sadece 21 mahpusun bulunduğu, saldırı sonrası 21 kişinin ana maltaya çıkarıldığı, ters kelepçe yapıldığı, saldırı ile birlikte küfür ve hakaretlerin devam ettiği ve “Devlet benim, ben size göstereceğim, ecdadımızı size tanıtacağız”, “Horosan’ın enini de boyunu da biz biçeriz”, “Dağları, ovaları kan gölüne çevirdiniz, size bunun hesabını soracağız.” söylemlerinde bulunduğu ve 21 kişinin 10 ve 11 kişi olarak

ayrılarak iki ayrı süngerli odaya ters kelepçeli vaziyette konulduğu, 1,5-2 saat kadar süngerli odada kaldıkları, burada da kelepçelerinin çıkarılmadığı, mahpusların idare ile görüşmelerinde kendilerini temsil etmesi için belirledikleri Aydın Akış isimli hükümlünün süngerli odadan alınarak koğuşun aranacağı gerekçesiyle koğuşa götürüldüğü ve ters kelepçeli halde tutulan Akış'ın koluna gardiyanların girdiği ve onu Filistin askası şeklinde tutarak zorla aramaya eşlik ettirdikleri, gösterilen eşyaların kimlere ait olduğunu bilmediğini söylediği zaman da Akış'ı kaba dayığa maruz bıraktıkları, ardından 21 kişinin iki ayrı koğuşa 10 ve 11 kişi olarak ayrılarak ve kelepçeleri çıkartılarak koyulduğu" söylenmiştir. Hükümlü ertesi günlerde yaşananlara ilişkin olarak ise "26 Eylül 2018'de 25 Eylül 2018'deki kadar kalabalık olmayan bir gruba tekrar koğuşa gelindiği, bu gruba 2. müdürün eşlik ettiği, yine ayakta sayım istendiği, ardından saldırıya maruz kaldıkları, daha sonra gelen 1. Müdür K.K.'nin yine "Ben geldiğim zaman benim önümde diz çökeceksiniz" dediği ve tutuklu ve hükümlüleri ana maltaya çıkarıp yere yatırarak aynı hakaretleri ve küfürleri ettikleri, Yasin Eçen isimli tutuklunun itiraz etmesi üzerine süngerli odaya kapatıldığı ve yarım saat-1 saat sonrasında koğuşuna getirildiği, 3 ve 4. gün ise daha az sayıda kişiyle odaya gelindiği ve kollardan tutularak tutuklu ve hükümlülerin avluya çıkarıldığı ve çıkarılırken koridor şeklinde oluşturulan alanda hükümlü ve tutuklular geçerken darp edildikleri" aktarılmıştır.

25 ve 26 Eylül'de mahpusların cezaevi revirinde darp raporu aldıkları ancak 3 ve 4. günler için darp raporu talep etmelerine rağmen revire götürülmedikleri, revir doktoruna muayene olurken baş gardiyanların muayene sırasında doktorun yanına oturdukları ve olay anlatımına müdahale etmek istedikleri de iddia edilmiştir. Aynı zamanda Atilla Coşkun ile görüşme yapan avukat, hükümlünün sol gözaltında bulunan morlukları ve el bileklerindeki ters kelepçe nedeniyle oluşabilecek izlerini görmüştür. Vücudunun başka yerlerinde de darp izlerinin olduğu kendisi tarafından ayrıca belirtilmiş olup bu izlerin revir doktoru tarafından işaretlendiğini belirtmiştir.

Muhammed Koçyiğit ile yapılan görüşmede,

"25 Eylül Salı günü sabah 8-9 arası 70-80 gardiyan, 2 baş memur ve Kurum Müdürü K.K.'nin odaya geldiği, oturdukları yerde sayım aldırıldığı, sonra müdürün "Bunlar neden oturuyor, dışarı çıksınlar." dediği, bütün gardiyanların mahpusları döve döve dışarı çıkardığı, ellerinde kelepçe olduğu, 4-5 gardiyanın bir kişiyi aralarına alıp döverek yere yatırdığı, herkesin havalandırmada yere yatırıldığı, kolları arkadan bükülerek ve kafaları eğilerek süngerli odalara götürüldükleri, koridorun kenarına dizilmiş olan öteki gardiyanların da koridordan geçerken vurdukları, (Süngerli odanın, duvarları ses geçirmemesi için süngerle kaplanmış, ortasında bir tuvalet bulunan, içi çok sıcak olan, insanların çirliçiplak soyularak konduğu bir oda olduğu) söylendi. Bu olaylar sırasında mahpuslar soyulmamış.) 10-11 şeklinde iki gruba ayırarak iki adet süngerli odaya götürüldükleri, bazılarının kelepçelendiği, kelepçesi olmayanları ana koridora (mahta) çıkarıp yere yatırdıkları ve kelepçe taktıkları, kendisi yüzükoyun yatmışken birinin kollarından tutup kaldırırken ötekinin ayaklarıyla kafasına bastırıp yeniden yatırdığını, postallı ayaklarını ağzına sokmaya çalıştıklarını, dizleriyle arkadan kaburgalarına basıp nefessiz bırakmaya çalıştıkları, bu arada hem müdürün hem gardiyanların hakaret ve tehdit ettiklerini, Müdürün "Siz dağlarda kanımızı döküyorsunuz biz de burada kanımızı döküyoruz. Hepinizi öldüreceğiz. Hainler. Baş eğmeyi öğreteceğiz. Bu ecdadımızdan beri böyledir." diye tehdit ettiğini, "Başkalarının yazdığı senaryoyu size oynatmam. Amerika'nın peşini bırakacakız. Birkaç çapulcuya pabuç mu bırakacağım?" dediğini, gardiyanların da "Ananızı sikiyim, orospu çocukları, hainler" gibi küfürler ettiklerini, bu olay sonrasında iki ayrı koğuşa konulduklarını, 26 Eylül'de ise tekrar gelip döverek havalandırmaya çıkarıp ayakta sayım aldıklarını, yere yatırdıklarını, kaldırıp ana koridora (mahta) çıkardıklarını, tekrar yere yatırdıklarını, sonra duvarın dibine oturduklarını, Müdürün "Ben size yapacağımı söylemiştim..." dediğini, Yasin Emeç isimli mahpusun "Bize işkence ediyorsunuz. Öldürün daha iyi." dediğini, Müdürün bağırarak "Alın götürün." dediğini, Yasin Emeç'i süngerli odaya götürüp birkaç saat orada beklettiklerini, bu sırada Müdürün odada "Benim tarzım, şeklim bu" dediğini, kendileri koridorda beklerken yine dövdüklerini, ilk iki gün olaylardan 1-2 saat sonra revire çıktıklarını, darp raporu aldıklarını, bazılarının göğsü ve boynunun ağrıdığını, doktorun sadece gözle görünür darp izlerini rapora yazdığını, oysa gardiyanların iz

kalmayacak şekilde dizleriyle kaba ete, dirsekleriyle sırtta vurduklarını, 27 ve 28 Eylül'de tekrar dövülerek bavalandırmaya çıkarıldıklarını, bu iki gün revire götürülmediklerini, 24 ve 28 Eylül arası telefon görüş haklarını kullandırmadıkları için ailelerine bilgi veremediklerini, 27 Eylül'de ailesiyle görüş günü olduğunda ailesine bu olanları aktarabildiğini” anlatmıştır.

Yetkililer ile Görüşme

Cezaevinde yapılan avukat görüşlerinden sonra adliyede cezaevi savcısı ile görüşülmüştür. 03.10.2018 tarihinde cezaevi savcısı tarafından tüm müşteki mahpusların ifadesinin alındığı, süngerli oda ve malta denilen ana koridorda bulunan kamera kayıtlarının dosyaya celp edildiği, 2018/12840 soruşturma numaralı dosyada soruşturmanın yürütüleceği öğrenilmiştir.

Ayakta Sayım ve İnsan Onuru Kavramı

İnsan onuru, insanın sırf insan olması sebebiyle değerli ve saygıya layık olmasıdır. İnsan onuru kavramı bugün hemen her ülkenin ulusal mevzuatında ve uluslararası antlaşmalarda yer alan bir hukuk terimidir.

Anayasa'nın başlangıç bölümünün 6. paragrafında her vatandaşın onurlu bir hayat sürdürme hakkına doğuştan sahip olduğu, Anayasa'nın 17. maddesinde kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye tabi tutulamayacağı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu md. 2., Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük md. 4., Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi md. 7., 10., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi md. 3., İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi md. 2.'de, özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişilerin insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahip olduğu, hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluğun, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektirileceği, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı düzenlenmiştir.

BM Mahpusların İslahı için Asgari Standart Kuralları'nın ikinci bölümünde yer alan hükümlüler için yönlendirici prensiplerden 60/1. Maddeye göre, Kurumun uyguladığı rejim, mahpusların sorumluluğunu azaltmadan veya insan onuruna gösterilen saygıyı düşürmeden, hapishane yaşamı ile özgür yaşam arasındaki farkı asgariye indirmeye çalışır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararları'nın 72/1. maddesine göre, cezaevleri, tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmalarından kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidir.

Özel olarak ise Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46. maddesinin 9. fıkrasına göre “Arama ve sayımlar sırasında insan onuruna saygı esastır.”

13 Mart 2018 tarihinde Karaman Cezaevinde de benzer bir olay yaşandığını, ayakta sayım nedeniyle mahpusların darp edildiğini, buna ilişkin raporumuzu 13 Nisan 2018 günü kamuoyuyla paylaştığımızı hatırlatırız.

Adalet Bakanlığı'nın 7 Şubat 2018 tarihli genelgesinde ayakta sayım yapılacağına dair düzenlemenin mahpus haklarına ve insan onuruna aykırı olması nedeniyle 18 Temmuz 2018'de Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulmuş, Müdürlükten 10 Ağustos 2018'de gerekli incelemelerin yapıldığına dair cevap alınmıştır.

Buna göre, Düzce cezaevinde de koşuşların küçüklüğü, bir koşuşta 21 kişinin kalması, sayım saatlerinin belli olması, infaz memurlarının koşuşta kaç kişi olduğunu mahpuslar duvar kenarında ayakta sıraya girmeden de tespit edebileceği göz önüne alındığında, askeri nizamda sayım istenmesinin insan onuruna aykırılık teşkil etmektedir.

SONUÇ

AİHS'nin 3. Maddesi olan "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz" kuralını ihlal eden kamu görevlileri hakkında etkin bir soruşturma yürütülmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 2013/7907 numaralı kararında da belirttiği üzere, soruşturmanın işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele fiillerinin önlenmesi ve gerekiyorsa faillerin cezalandırılması bakımından yeterli bir etki doğurması gerekir. Aksi halde, bu tür olaylara karışanlara müsamaha ile yaklaşıldığı izlenimi uyandırmış olup bu durum işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele fiillerini gerçekleştirme temayülü olan kamu görevlilerini cesaretlendirebilecek ve bireylerin, belirtilen eylemlere karşı koruma görevi bakımından devlete ve adalet mekanizmalarına olan güvenlerini zedeleyebilecektir.

Bu soruşturma sonuçlanana kadar yaşanan olayda etkin bir role sahip olduğu iddia edilen birinci müdürün ve avukatların görüş hakkını engellemeye çalışan infaz koruma memurunun da görevden uzaklaştırılması gerekmektedir.

Darp edilen mahpusların tedavileri sağlanmalı, maddi ve manevi bütünlükleri korunmalıdır.

Özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahip olduğundan cezaevlerinde bir daha buna benzer kötü muamele olaylarının yaşanmaması için gerekli tüm idari tedbirler alınmalıdır.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ